

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (neljas koda)

17. september 2020*

Eelotsusetaotlus – Elektrienergia siseturg – Kaupade vaba liikumine – ELTL artikkel 35 – Koguselised ekspordipiirangud – Samaväärse toimega meetmed – Liikmesriigi meede, millega pannakse elektritootjatele kohustus pakkuda kogu olemasolevat elektrienergiat eranditult asjaomase liikmesriigi tsentraliseeritud konkurentsiturul

Kohtuasjas C-648/18,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Tribunalul București (Bukaresti apellatsioonikohus, Rumeenia) 26. jaanuari 2017. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 17. oktoobril 2018, menetluses

Autoritatea națională de reglementare în domeniul energiei (ANRE)

versus

Societatea de Producere a Energiei Electrice în Hidrocentrale Hidroelectrica SA,

EUROOPA KOHUS (neljas koda),

koosseisus: koja president M. Vilaras, kohtunikud S. Rodin, D. Šváby, K. Jürimäe ja N. Piçarra (ettekandja),

kohtujurist: M. Campos Sánchez-Bordona,

kohtusekretär: ametnik R. Schiano,

arvestades kirjalikku menetlust ja 23. jaanuari 2020. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Autoritatea națională de reglementare în domeniul energiei (ANRE), esindajad: D. Chiriță, A.-M. Rilling, V. Alicuș, A.-I. Zorzoană ja A.-A. Milea, keda abistasid *avocați* R. Chiriță, O. Chiriță, R. O. Colcieri ja B. Pantea,
- Societatea de Producere a Energiei Electrice în Hidrocentrale Hidroelectrica SA, esindaja: C. Radu, keda abistasid *avocați* C. Alexandru, K. Mansour ja C. Calabache,
- Rumeenia valitsus, esindajad: E. Gane, A. Wellman, R. I. Hațieganu, M. Chicu ja C.-R. Canțar, hiljem E. Gane, A. Wellman, R. I. Hațieganu ja M. Chicu,
- Euroopa Komisjon, esindajad: I. V. Rogalski, M. Huttunen ja O. Beynet,

* Kohtumenetluse keel: rumeeenia.

olles 2. aprilli 2020. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,
on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb ELTL artikli 35 tõlgendamist.
- 2 Taotlus on esitatud Autoritatea națională de reglementare în domeniul energiei (ANRE) (energeetika valdkonna reguleeriv asutus, Rumeenia) ja Societatea de Producere a Energiei Electrice în Hidrocentrale Hidroelectrica SA (edaspidi „Hidroelectrica“) vahelises vaidluses, mille ese on ANRE 11. mai 2015. aasta protokoll nr 36119 Hidroelectrica vastu, mille ANRE koostas, kuna Hidroelectrica ei pakkunud kogu olemasolevat elektrienergiat Rumeenia elektrienergia konkurentsiturul ja eksportis osa sellest otse Ungari elektrienergia turule.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Direktiiv 2009/72/EÜ

- 3 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta direktiivi 2009/72/EÜ, mis käsitleb elektrienergia siseturu ühiseeskirju ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2003/54/EÜ (ELT 2009, L 211, lk 55), põhjendused 3, 5, 25 ja 51 on sõnastatud:
 - „(3) Liidu kodanikele [ELi toimimise] lepinguga tagatud vabadused – muu hulgas kaupade vaba liikumine, asutamisvabadus ja teenuste osutamise vabadus – on saavutatavad üksnes täiesti avatud turul, kus kõik tarbijad saavad vabalt valida tarnijaid ja kõik tarnijad saavad vabalt teenindada oma tarbijaid. [...]
 - (5) Elektrivarustuse kindlus on olulise tähtsusega Euroopa ühiskonna arengu jaoks, jätkusuutliku kliimamuutuse alase poliitika elluviimiseks ning konkurentsivõime edendamiseks siseturul. [...]
 - (25) Energiatarnete kindlus on avaliku julgeoleku oluline osa ning seega tihedalt seotud elektrienergia siseturu tõhusa toimimisega ning liikmesriikide eraldiseisvate elektriturude integreerimisega. [...]
 - (51) Direktiivi keskmes peaksid olema tarbijate huvid ning elektriettevõtjate keskseks kohustuseks peaks olema teenuse kvaliteet. Kehtivaid tarbijaõigusi on vaja tugevdada, need õigused tuleb tagada ja nad peaksid olema läbipaistvamad. Tarbijakaitse peaks tagama, et kõik tarbijad laiemas ühenduse mastaabis saavad kasu konkurentsile rajatud turust. Tarbijaõiguste tagamise peaks kindlustama liikmesriigid või reguleerivad asutused, kui liikmesriik on nii sätestanud.“
- 4 Direktiivi artikli 3 „Avalike teenuste osutamise kohustus ja tarbijakaitse“ lõige 1 sätestab:

„Liikmesriigid tagavad oma institutsioonilise korra alusel ja võttes asjakohaselt arvesse subsidiaarsuse põhimõtet, kuid ilma et see piiraks lõike 2 kohaldamist, et elektriettevõtjad tegutseksid käesoleva direktiivi põhimõtteid järgides konkurentsivõimelise, turvalise ja looduskeskkonda säästva elektrituru loomise nimel ning et ettevõtjaid õiguste ja kohustuste osas ei diskrimineeritaks.“

- 5 Direktiivi artiklites 36–38, mis käsitlevad vastavalt riiklike reguleerivate asutuste üldeesmärke, kohustusi ja volitusi ning piiriüleste küsimuste korda, on ette nähtud mitu nende asutuste vahelise koostöö vahendit.

Määrus (EL) nr 1227/2011

- 6 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2011. aasta määruse (EL) nr 1227/2011 energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse kohta (ELT 2011, L 326, lk 1) artikli 1 lõige 1 sätestab:

„Käesoleva määrusega kehtestatakse eeskirjad, mis keelavad energia hulgimüügiturge mõjutavad kuritarvitused ja on sidusad finantsturgudele kohaldatavate eeskirjadega ning tagavad kõnealuste energia hulgimüügiturgude nõuetekohase toimimise, võttes sealjuures arvesse nende iseärasusi. Määruses nähakse ette, et järelevalvet energia hulgimüügiturgude üle teostab Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostööamet [...] tihedas koostöös riiklike reguleerivate asutustega ning võttes arvesse heitkogustega kauplemise süsteemi ja energia hulgimüügiturgude vastastoimet.“

- 7 Määruse nr 1227/2011 artiklites 7–9, mis käsitlevad vastavalt energia hulgimüügituru järelevalvet, andmete kogumist ja turuosaliste registreerimist, on ette nähtud Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostööameti pädevus koostöös riiklike reguleerivate asutustega, pannes selle turu osalistele kohustuse esitada ametile teatud teavet ja luues sellel turul osalejate Euroopa register, mis on kättesaadav riiklikele reguleerivatele asutustele, kus registreeritakse kõige olulisemad andmed samal turul sõlmitud tehingute kohta.

Määrus (EL) 2015/1222

- 8 Komisjoni 24. juuli 2015. aasta määruse (EL) 2015/1222, millega kehtestatakse võimsuse jaotamise ja ülekoormuse juhtimise suunised (ELT 2015, L 197, lk 24), artikli 5 lõike 1 kohaselt:

„Kui liikmesriigis või liikmesriigi pakkumispiirkonnas kehtib käesoleva määruse jõustumise ajal päevasiseste ja järgmise päeva kauplemisteenuste riiklik seaduslik monopol, mis takistab nimetamast rohkem kui ühte määratud elektriturukorraldajat, peab asjaomane liikmesriik teatama sellest [Euroopa K]omisjonile kahe kuu jooksul pärast käesoleva määruse jõustumist ja liikmesriik võib keelduda pakkumispiirkonda rohkem kui ühe määratud elektriturukorraldaja nimetamisest.“

Rumeenia õigus

- 9 10. juuli 2012. aasta seadus nr 123 elektri ja maagaasi kohta (Legea nr. 123 energiei electrice și a gazelor naturale) (16. juuli 2012. aasta *Monitorul Oficial al României*, I osa, nr 485, edaspidi „elektri- ja maagaasiseadus“) sätestas põhikohtuasjas kohaldatavas redaktsioonis:

„Artikkel 2

Koostoodetud elektri- ja soojusenergia sektoris peab tegevus toimuma järgmiste põhieesmärkide huvides:

[...]

- c) luua ja tagada konkurentsipõhiste elektrienergia turgude nõuetekohane toimimine;

[...]

h) parandada elektrienergia siseturu konkurentsi, osaleda aktiivselt nii piirkondliku turu kui ka Euroopa Liidu elektrienergia siseturu moodustamises [...] ning osaleda piiriülese kaubanduse arendamises;

[...]

Artikkel 3

Käesolevas jaotises kasutatakse järgmisi mõisteid ja väljendeid:

[...]

38. Elektrienergia turu korraldaja – juriidiline isik, kes korraldab ja haldab tsentraliseeritud turge, välja arvatud tasakaalustusturg, eesmärgiga kaubelda elektrienergiaga lühiajaliseks, keskmise kestusega ja pikaajaliseks hulgimüügiks.

[...]

49. Elektrienergia tsentraliseeritud turg – organiseeritud raamistik, kus eri ettevõtjad teevad elektrienergia turu korraldaja või ülekandevõrgu ettevõtja vahendusel elektrienergia ostu-müügi tehinguid erieeskirjade alusel, mille kinnitab pädev asutus;

[...]

Artikkel 10

[...]

2. Pädev asutus annab välja järgmised load:

[...]

f) tsentraliseeritud turgude korraldamine; elektrienergia turu korraldajale antakse ainult üks litsents [...]

[...]

Artikkel 20

1. Elektrienergia turg koosneb reguleeritud turust ja konkurentsiturust ning energia ostu-müügi tehingud on hulgi- või jaetehingud.

[...]

Artikkel 23

1. Elektrienergia ostu-müügi tehinguid tehakse konkurentsiturul läbipaistvalt, avalikult, tsentraliseeritult ja mittediskrimineerivalt. [...]

[...]

Artikkel 28

Tootjatel on peamiselt järgmised kohustused:

[...]

c) pakkuda kogu olemasolevat elektrienergiat konkurentsiturul avalikult ja mittediskrimineerivalt.

[...]“.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

- 10 Hidroelectrica on Rumeenia õiguse alusel asutatud ja selle riigi enamusosalusega eraõiguslik äriühing, mille tegevus hõlmab elektrienergia tootmist, edastamist ja jaotamist. Tal on samal ajal nii Rumeenias elektrienergia tootmise ja tarnimise luba kui ka kauplemisluba, mille on väljastanud Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal (MEKH) (energeetika- ja kommunaalteenuste amet, Ungari).
- 11 11. mail 2015 teatas ANRE Hidroelectricale protokolliga nr 36119 (edaspidi „protokoll“) oma otsusest määrata sellele trahv elektri- ja maagaasiseaduse artikli 23 lõike 1 rikkumise alusel koostoimes artikli 28 punktiga c. ANRE tuvastas nimelt, et ajavahemikul detsembrist 2014 kuni veebruarini 2015 oli Hidroelectrica sõlminud elektrienergia müügilepingud otse Ungari elektroonilisel läbirääkimisplatvormil, mida käitab Ühendkuningriigis registreeritud ettevõtja Tradition Financial Services Ltd, samas kui ta oli kohustatud pakkuma kogu olemasolevat elektrienergiat läbipaistvalt, avalikult, tsentraliseeritult ja mittediskrimineerivalt Rumeenia tsentraliseeritud elektrienergia turul, st Rumeenia ainsa elektrienergia turu korraldaja OPCOM SA platvormidel.
- 12 Hidroelectrica esitas 27. mail 2015 Judecătoria Sectorului 1 Bucureştile (Bukaresti 1. sektori esimese astme kohus, Rumeenia) protokolliga peale kaebuse ja palus ANRE määratud trahvi tühistada. Hidroelectrica väitis esiteks, et kohustus teha tehinguid eranditult riigi kontrolli all või riigilt loa saanud teatavate ettevõtjate vahendusel kujutas endast ELTL artikliga 35 vastuolus olevat jaotuskanalite piirangut, ning teiseks, et see kohustus kui elektrienergia vaba liikumist piirav meede ei olnud ELTL artikli 36 seisukohast õigustatud. Lisaks märkis Hidroelectrica, et jaanuaris 2014 koostatud aruandes, mis käsitles elektrituru valdkondliku uuringu tulemusi, märkis Consiliul Concurenței (Rumeenia konkurentsiamet), et elektri- ja maagaasiseaduse sätteid tuleb tõlgendada nii, et elektritootjatel on lubatud ekspordida otse (või oma kontserni äriühingute kaudu).
- 13 Judecătoria Sectorului 1 Bucureşti (Bukaresti 1. sektori esimese astme kohus) tühistas protokolliga vabastas Hidroelectrica talle ANRE määratud trahvi maksimisest. Ta leidis, et läbirääkimised väljaspool OPCOMi tsentraliseeritud platvorme ei riku tingimata elektri- ja maagaasiseaduse artikli 23 lõiget 1.
- 14 ANRE esitas selle kohtuotsuse peale apellatsioonkaebuse Tribunalul Bucureştile (Bukaresti apellatsioonikohus, Rumeenia).
- 15 See kohus märgib kõigepealt, et vastavalt ANRE veebilehel avaldatud teatisele „Elektri- ja maagaasiseaduse sätete tõlgendamine ANRE poolt seoses elektri- ja maagaasitootjate võimalusega ekspordida elektrienergiat“, mis avaldati 13. veebruaril 2015 ANRE veebisaidil, „tuleb pakkuda kogu olemasolevat elektrienergiat läbipaistvalt, avalikult, mittediskrimineerivalt ja tsentraliseeritult OPCOMi platvormidel“. Nimetatud kohus rõhutab sellega seoses, et elektrienergia otseeksporti „süüteks“ kvalifitseerimine takistab sellist tegevust, arvestades raskeid karistusi, mida ANRE võib määrata.

- 16 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib seejärel, et analoogses kohtuasjas otsustas Judecătoria Sectorului 2 Bucureşti (Bukaresti 2. sektori esimese astme kohus, Rumeenia), et kuigi elektri- ja maagaasiseaduse artikli 23 lõige 1 nõuab, et elektri- ja maagaasiseaduse kohaselt peavad elektrienergia tehingud olema läbipaistvad, avalikud, tsentraliseeritud ja mittediskrimineerivad, ei nõua see säte, et neid teostataks üksnes OPCOMi tsentraliseeritud platvormidel. Nimetatud kohus järeldas sellest, et läbirääkimised väljaspool OPCOMi tsentraliseeritud platvormi ei riku tingimata seda sätet ja et järelikult oleks ANRE pidanud selleks, et tõendada asjaomase elektritootja tegevuse väidetavat vastuolu, tõendama, et asjaomane tehing tehti väljaspool konkurentsiturgu läbipaistmatul, mitteavalikul, tsentraliseerimata ja diskrimineerival viisil.
- 17 Lõpuks märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et Euroopa Kohus ei ole veel teinud otsust ELTL artikli 35 tõlgendamise kohta seaduse, õigusnormi või halduspraktika osas, millega kehtestatakse selline ekspordipiirang nagu põhikohtuasjas.
- 18 Neil asjaoludel otsustas Tribunalul Bucureşti (Bukaresti apellatsioonikohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas [elektri- ja maagaasiseaduse] artikli 23 lõike 1 ja artikli 28 punkti c tõlgendus – mille kohaselt on Rumeenia elektritootjad kohustatud kaupleva kogu toodetud elektrienergia kogusega eranditult konkurentsile avatud ja tsentraliseeritud Rumeenia turul, kus on küll ka võimalus energiat ekspordida, kuid mitte otse, vaid kaubandusettevõtjate vahendusel – on ELTL artikliga 35 vastuolus?“

Eelotsuse küsimuse analüüs

Vastuvõetavus

- 19 ANRE leiab, et eelotsusetaotlus on vastuvõetamatu, väites, et eelotsusetaotlus ei puuduta mitte liidu õigusnormi tõlgendamist, vaid liikmesriigi õiguse tõlgendamist riikliku ametiasutuse poolt. Euroopa Kohus ei ole pädev otsustama liikmesriigi õigusnormide tõlgendamise või kohaldamise lahknevuste üle.
- 20 Sellega seoses tuleb meenutada, et kuigi Euroopa Kohtu ülesanne ei ole ELTL artikli 267 raames otsustada, kas liikmesriigi õigus- või haldusnorm on kooskõlas liidu õigusega või selle tõlgenduse üle, millele on sellele andnud liikmesriigi õigusorganid, on Euroopa Kohus siiski pädev andma eelotsusetaotluse esitanud kohtule kõik liidu õiguse tõlgendamise juhtnöörid, mis võimaldavad eelotsusetaotluse esitanud kohtul otsustada, kas liikmesriigi õigusnorm või selle tõlgendus vastab liidu õigusele, millele on tuginetud (vt 10. märtsi 1983. aasta kohtuotsus Syndicat national des fabricants raffineurs d'huile de graissage jt, 172/82, EU:C:1983:69, punkt 8, ja 2. juuli 1987. aasta kohtuotsus Lefèvre, 188/86, EU:C:1987:327, punkt 6).
- 21 Ent nagu kohtujurist märkis oma ettepaneku punktis 29, ei palu eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtul teha otsust elektri- ja maagaasiseaduse tõlgendamise kohta, vaid ta kahtleb, kas riikliku ametiasutuse poolt sellele antud tõlgendus on kooskõlas ELTL artikliga 35.
- 22 Sellest järeldub, et ANRE argumendid eelotsusetaotluse vastuvõetamatuse kohta tuleb tagasi lükata.

Sisuline analüüs

- 23 Oma eelotsuse küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas ELTL artikleid 35 ja 36 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigi õigusnormid, mis nende kohaldamise eest vastutava ametiasutuse tõlgenduse kohaselt kohustavad oma riigi elektritootjaid pakkuma kogu

olemasolevat elektrienergiat platvormidel, mida haldab ainus liikmesriigi elektrituru kauplemisteenuste osutamiseks määratud korraldaja, kujutavad endast koguselise ekspordipiiranguga samaväärse toimega meedet, mida ei saa õigustada ELTL artikli 36 alusel või ülekaaluka üldise huviga.

ELTL artikli 35 kohaldatavus

- 24 ANRE ja Rumeenia valitsus väidavad, et ELTL artikkel 35 ei ole käesoleval juhul kohaldatav, kuna asjaomases sektoris on liidu tasandil õigusnormid ühtlustatud. Nad leiavad esiteks, et määruse 2015/1222 artikkel 5 lubab liikmesriikidel määrata liikmesriigi elektriturul kauplemisteenuste osutamiseks üheainsa ettevõtja, ja teiseks, et kui ühes liikmesriigis eksisteeris päevasiseste ja järgmise päeva kauplemisteenuste osas seaduslik monopol, pidi see liikmesriik sellest komisjonile teatama kahe kuu jooksul alates selle määruse jõustumisest. Selle sätte alusel teatas Rumeenia energeetika, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate ning ettevõtlusminister komisjonile, et elektri- ja maagaasiseaduse kohaselt on OPCOM ainus Rumeenia elektrituru kauplemisteenuste osutamiseks määratud korraldaja. Järelikult tuleb seda seadust hinnata määruse 2015/1222 alusel.
- 25 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt tuleb liidu tasandil täielikult ühtlustatud valdkonnas vastu võetud liikmesriigi meetme hindamisel esmase õiguse sätete asemel lähtuda asjaomase ühtlustamismeetme sätetest (18. septembri 2019. aasta kohtuotsus *VIPA*, C-222/18, EU:C:2019:751, punkt 52 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 26 Sellega seoses piisab, kui märkida, et põhikohtuasja asjaolud ei kuulu määruse 2015/1222 ajalise kohaldamisalasse. Nimelt leidsid need asjaolud aset detsembrist 2014 kuni veebruarini 2015, samas kui see määrus jõustus vastavalt selle artiklile 84 alles 14. augustil 2015, s.o kahekümnendal päeval pärast selle avaldamist Euroopa Liidu Teatajas 25. juulil 2015.
- 27 Lisaks, nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktis 35, ei ühtlusta direktiiv 2009/72 elektrienergia siseturu regulatsioonina seda turgu täielikult ega kehtesta erinorme elektrienergia tehingute valdkonnas. Nagu nähtub selle direktiivi artiklist 3, kehtestab see direktiiv üksnes rea üldpõhimõtteid, mida liikmesriigid peavad järgima, et saavutada konkurentsivõimeline, turvaline ja looduskeskkonda säästev elektriturg.
- 28 Sellest tuleneb, et ELTL artikkel 35 on käesolevas asjas kohaldatav, kuivõrd Euroopa Kohus on otsustanud, et elektrienergia kuulub ELi toimimise lepingu õigusnormide kohaldamisalasse kaupade vaba liikumise osas (vt selle kohta 27. aprillil 1994. aasta kohtuotsus *Almelo*, C-393/92, EU:C:1994:171, punkt 28; 11. septembri 2014. aasta kohtuotsus *Essent Belgium*, C-204/12–C-208/12, EU:C:2014:2192, punkt 122).

Samaväärse toimega meetme olemasolu ELTL artikli 35 tähenduses

- 29 Selleks et vastata küsimusele, kas liikmesriigi õigusnormid, nagu neid on tõlgendanud nende kohaldamise eest vastutav asutus, kujutavad endast koguselise piiranguga samaväärse toimega meedet ELTL artikli 35 tähenduses, tuleb märkida, et esiteks on Euroopa Kohus kvalifitseerinud koguselise piiranguga samaväärse toimega meetmeteks selle artikli tähenduses kõikide riigi territooriumil tegutsevate ettevõtjate suhtes kohaldatavad riigisisesed meetmed, mis mõjutavad tegelikkuses rohkem kaupade väljavedu eksportiva liikmesriigi turult kui kaupade turustamist selle liikmesriigi siseturul (28. veebruari 2018. aasta kohtuotsuses *ZPT*, C-518/16, EU:C:2018:126, punkt 43 ja viidatud kohtupraktika). Teiseks on Euroopa Kohus otsustanud, et igasugune ELi toimimise lepingus ette nähtud põhivabaduste piiramine – isegi väheoluline piiramine – on selle lepinguga keelatud, välja arvatud juhul, kui selle mõju on liiga ebakindel või liiga kaudne, et seda piiramist pidada piiranguks ELTL artikli 35 tähenduses (vt selle kohta 28. veebruari 2018. aasta kohtuotsuses *ZPT*, C-518/16, EU:C:2018:126, punkt 44, ja 21. juuni 2016. aasta kohtuotsus *New Valmar*, C-15/15, EU:C:2016:464, punktid 37 ja 45 ning seal viidatud kohtupraktika).

- 30 ANRE ja Rumeenia valitsus väidavad, et elektri- ja maagaasiseaduse artikli 23 lõikest 1 ja artikli 28 punktist c tulenev tootjate kohustus pakkuda kogu olemasolevat elektrienergiat liikmesriigi tsentraliseeritud turul, ei puuduta üksnes ekspordi. Selleks et tõendada, et põhikohtuasjas kõne all olevatel õigusnormidel ei ole piiravat mõju elektrienergia ekspordile, viitavad nad statistilistele andmetele, millest nähtub selle ekspordi suurenemine.
- 31 Eelotsusetaotlusest nähtub siiski, et põhikohtuasjas kõne all olevate sätete – nagu neid on tõlgendanud ANRE – tagajärg on see, et Rumeenia elektritootjad, kes on saanud kaubandusloa teistes liikmesriikides, kelle elektrienergia turg tegutseb kõrvuti Rumeenia turuga, jäävad ilma võimalusest elektriga kahepoolset kaubelda ja vajaduse korral seda nendele turgudele otse ekspordida. Takistades kahepoolset kauplemist elektritootjate ja nende võimalike klientide vahel, keelavad need sätted kaudselt otseekspordi ja nõuavad, et asjaomases liikmesriigis toodetud elektrienergia oleks rohkem suunatud sisetarbimisele, nagu Rumeenia valitsus ise on tunnistanud.
- 32 Neid kaalutlusi ei lükka ümber ANRE ja Rumeenia valitsuse esitatud statistilised andmed, mis viitavad ekspordi suurenemisele Rumeenia elektrienergia turult, kuna ei saa välistada, et ekspordi tase oleks põhikohtuasjas käsitletavate sätete puudumisel veelgi suurem. Need andmed võimaldavad üksnes järeldada, et põhikohtuasjas kõne all olevad õigusnormid ei takista kogu elektrienergia ekspordi Rumeenia turult, mida põhikohtuasjas ei ole vaidlustatud.
- 33 Järelikult mõjutavad põhikohtuasjas kõne all olevad õigusnormid elektrienergia ekspordi rohkem, kuna need keelavad elektritootjate otseekspordi Rumeeniast, eelistades elektrienergiaga varustamist liikmesriigi turul. Järelikult kujutavad sellised õigusnormid endast koguselise piiranguga samaväärse toimega meetet ELTL artikli 35 tähenduses.

ELTL artikli 35 tähenduses koguselise piiranguga samaväärse toimega meetme õigustatus

- 34 ELTL artikliga 35 vastuolus olev liikmesriigi meede võib olla õigustatud mõnel ELTL artiklis 36 loetletud põhjustest või ülekaaluka üldise huvi tõttu, tingimusel et meede on taotletava õiguspärase eesmärgiga proportsionaalne (vt 16. detsembri 2008. aasta kohtuotsus Gysbrechts ja Santurel Inter, C-205/07, EU:C:2008:730, punkt 45). Riiklike ametiasutuste ülesanne on ära näidata põhjused, mis võivad õigustada selliseid meetmeid ehk keelde, mis kujutavad endast erandit kaupade vabast liikumisest.
- 35 Käesoleval juhul väitis Rumeenia valitsus kõigepealt oma kirjalikes seisukohtades üldiselt, et elektri- ja maagaasiseaduse artikli 23 lõige 1 ja artikli 28 punkt c kehtestati selleks, et tagada toimival turul lepingute sõlmimise läbipaistvus, soodustades ausat konkurentsi ja lihtsat juurdepääsu erinevatele tarnijatele, et tagada tarbijatele energiavarustuse kindlus. Seejärel täpsustas see valitsus kohtuistungil vastuseks Euroopa Kohtu küsimusele, et selle seaduse eesmärk on kaitsta energiavarustuse kindlust.
- 36 Euroopa Kohus otsustas aga, et energiavarustuse kindlus võib kuuluda avaliku julgeoleku küsimuste hulka ELTL artikli 36 tähenduses (vt selle kohta 10. juuli 1984. aasta kohtuotsus Campus Oil jt, 72/83, EU:C:1984:256, punkt 34).
- 37 Just neid asjaolusid arvestades tuleb hinnata, kas liikmesriigi õigusnormid, tõlgendatuna nii, et liikmesriigi elektritootjad on kohustatud pakkuma kogu olemasolevat elektrienergiat platvormidel, mida haldab ainus liikmesriigi elektrituru kauplemisteenuste osutamiseks määratud korraldaja, on taotletava õiguspärase eesmärgiga proportsionaalsed. Selleks tuleb kontrollida mitte üksnes seda, kas kasutatavad vahendid on taotletavate eesmärkide saavutamiseks sobivad, vaid ka seda, kas need ei lähe kaugemale sellest, mis on eesmärgi saavutamiseks vajalik (16. detsembri 2008. aasta kohtuotsus Gysbrechts ja Santurel Inter, C-205/07, EU:C:2008:730, punkt 51).

- 38 Mis puudutab nende õigusnormide sobivust elektrienergia varustuse kindluse eesmärgi saavutamiseks, siis tuleb märkida, et kodumaistele elektritootjatele pandud kohustus pakkuda kogu olemasolevat elektrienergiat kauplemisplatvormidel, mida haldab ainus liikmesriigi elektrituru kauplemisteenuste osutamiseks määratud korraldaja, keelates kahepoolse kauplemise nende tootjate ja nende klientide vahel, ei näi isenesest olevat sobiv, et tagada elektrienergia varustuse kindluse eesmärki, kuna on suunatud pigem selle tagamisele, et olemasolev elektrienergia oleks rohkem suunatud sisetarbimisele.
- 39 Samas on oluline märkida, et piirangut saab pidada taotletava eesmärgi täitmise tagamiseks sobivaks vaid siis, kui see vastab tõepoolest huvile saavutada see eesmärk järjekindlalt ja süstemaatiliselt (23. detsembri 2015. aasta kohtuotsus *Scotch Whisky Association jt*, C-333/14, EU:C:2015:845, punkt 37).
- 40 Ent nagu kohtujurist märkis oma ettepaneku punktis 78, näitab asjaolu, et vahendajad võivad seejärel osta elektrienergiat hulgimüügiturult ilma analoogsete piiranguteta, nagu on kehtestatud tootjatele, et eksportida seda teistesse liikmesriikidesse, et asjaomane meede ei ole taotletava eesmärgiga kooskõlas. Kuigi Rumeenia valitsuse sõnul ohustab elektrienergia otseeksport elektrienergia varustuse kindlust, siis esineb selline oht, kui ekspordivad tootjad või vahendajad.
- 41 Mis puudutab küsimust, kas põhikohtuasjas kõne all olevad õigusnormid ei lähe kaugemale sellest, mis on vajalik taotletava eesmärgi saavutamiseks, siis väidab Rumeenia valitsus, et kahepoolne kauplemine toob kaasa elektrienergia turu moonutamise, eriti kui tootjale kuulub oluline osa sellest turust, nagu see on Hidroelectrica puhul. Selle valitsuse sõnul on elektrienergia otseeksportil negatiivne mõju elektrienergia kättesaadavusele riigisisel turul ja elektrienergia hinna arengule. Kohustus pakkuda kogu olemasolevat elektrienergiat kauplemisplatvormidel, mida haldab ainult selle turu määratud korraldaja, on järelikult proportsionaalne, arvestades ohtu, mille tekitab läbipaistmatu ja diskrimineeriv elektrienergia kauplemine.
- 42 Kuid nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktides 73 ja 74, läheb kohustus pakkuda kogu olemasolevat elektrienergiat kauplemisplatvormidel, mida haldab ainus liikmesriigi elektrituru kauplemisteenuste osutamiseks määratud ettevõtja, kui meede, mille eesmärk on vältida otseeksporti negatiivset mõju elektrienergia hinna muutumisele liikmesriigi turul, kaugemale sellest, mis on vajalik elektrienergia varustuse kindluse tagamiseks.
- 43 Nimelt ei tähenda elektrienergia varustuse tagamine parema hinnaga elektrienergia varustuse tagamist. Põhikohtuasjas kõne all olevate liikmesriigi õigusnormide aluseks olevad puhtalt majanduslikud ja kaubanduslikud kaalutlused ei kuulu avaliku julgeoleku huvide hulka ELTL artikli 36 tähenduses ega üldise huvi hulka, mis võimaldaks õigustada koguselisi ekspordipiiranguid või samaväärse toimega meetmeid. Kui sellised kaalutlused võiksid õigustada keeldu elektrienergiat otse eksportida, siis seataks kahtluse alla siseturu põhimõte ise.
- 44 Mis puudutab ohtu, mille toob Rumeenia valitsuse hinnangul kaasa läbipaistmatu ja diskrimineeriv läbirääkimine liikmesriigi turu elektrienergiaga varustamiseks, siis tuleb märkida, et käesoleval juhul leidub meetmeid, mis piiravad elektrienergia vaba liikumist siseturul vähem kui põhikohtuasjas kõne all olevad liikmesriigi õigusnormid.
- 45 Nimelt, nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktides 64–70, on sellised meetmed ette nähtud eelkõige määruse nr 1227/2011 artiklites 7–9 ja direktiivi 2009/72 artiklites 36–38. Need sätted kehtestavad riiklike reguleerivate asutuste vahelise koostöö mehhanismid energia hulgimüügiturgude järelevalve valdkonnas ja näevad ette eeskirjad turu läbipaistvuse ja terviklikkuse tugevdamiseks.
- 46 Eeltoodust tuleneb, et liikmesriigi elektritootjatele pandud kohustus pakkuda kogu olemasolevat elektrienergiat platvormidel, mida haldab ainus liikmesriigi elektrituru kauplemisteenuste osutamiseks määratud korraldaja, läheb kaugemale sellest, mis on taotletava eesmärgi saavutamiseks vajalik.

- 47 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb esitatud küsimusele vastata, et ELTL artikleid 35 ja 36 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigi õigusnormid, mis nende kohaldamise eest vastutava ametiasutuse tõlgenduse kohaselt kohustavad oma riigi elektritootjaid pakkuma kogu olemasolevat elektrienergiat platvormidel, mida haldab ainus liikmesriigi elektrituru kauplemisteenuste osutamiseks määratud korraldaja, kujutavad endast koguselise ekspordipiiranguga samaväärse toimega meetet, mida ei saa õigustada avaliku julgeolekuga seotud energiavarustuse kindlusega, kuna need õigusnormid ei ole taotletava eesmärgiga proportsionaalsed.

Kohtukulud

- 48 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (neljas koda) otsustab:

ELTL artikleid 35 ja 36 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigi õigusnormid, mis nende kohaldamise eest vastutava ametiasutuse tõlgenduse kohaselt kohustavad oma riigi elektritootjaid pakkuma kogu olemasolevat elektrienergiat platvormidel, mida haldab ainus liikmesriigi elektrituru kauplemisteenuste osutamiseks määratud korraldaja, kujutavad endast koguselise ekspordipiiranguga samaväärse toimega meetet, mida ei saa õigustada avaliku julgeolekuga seotud energiavarustuse kindlusega, kuna need õigusnormid ei ole taotletava eesmärgiga proportsionaalsed.

Allkirjad